

N:o 35.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862; gifven Stockholms slott den 18 december 1903.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas, och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hjalmar Westring.

Förslag

till

Lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Häri genom förordnas, att nedan nämnda paragrafer i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 5.

Kommunens beslutanderätt utöfvas genom därtill bland stadens röstberättigade män valde deputerade, som benämnas stadsfullmäktige och äro till antalet ett hundra. Ej må stadsfullmäktige med verkställighetsåtgärder af något slag eller med förvaltning af penningar eller andra tillgångar för kommunens räkning samfäldt och omedelbart sig befatta.

Verkställighet och förvaltning tillkomma de särskilda nämnder, afdelningar eller personer, som stadsfullmäktige för sådant ändamål utse, och hvilka hvar inom sitt område äro för omförmälda göromål ansvariga.

Dessa nämnder och afdelningar, åt hvilka vården om kommunens gemensamma angelägenheter närmast anförtrodd är, hafva ock därför främsta åliggandet att verka till kommunens gagn och tillse, att de allmänna behofven varda fyllda i den mån tillgångar därtill finnas eller kunna beredas.

Öfverståhållaren tillkommer att med uppmärksamhet följa verkställigheten af stadsfullmäktiges beslut och förvaltningen af kommunens gemensamma angelägenheter.

§ 15.

Nedan nämnda personer må, med hänsikt till deras ämbets- eller tjänstemannaställning, icke vara stadsfullmäktige, nämligen öfverståthållaren, underståthållaren, polismästaren och stadens fiskaler äfvensom de tjänstemän och betjante, hvilka i och för sina befattningar äro inför stadsfullmäktige eller under dem ställda nämnder eller afdelningar redo skyldige.

Vid stadsfullmäktiges sammanträden äger öfverståthållaren eller, där han är hindrad, underståthållaren att vara tillstädes och i öfverläggningarna, men ej i besluten, delta.

§ 18.

Stadsfullmäktige välja årligen bland sig en ordförande och en vice ordförande, om hvilka val underrättelse skall till öfverståthållareämbetet insändas.

Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att vid något stadsfullmäktiges sammanträde närvara, välja de, som tillstädes äro, en annan ordförande för tillfället.

Fullmäktige antaga ock en sekreterare, hvars åligganden bestämmas i den instruktion, som de kunna finna skälighet för honom utfärda.

§ 19.

Stadsfullmäktige, för hvilka tjänstgöringsåret börjar den 1 april, sammanträda å första helgfria dag i februari, april, juni, oktober och december månader samt däremellan så ofta ordföranden finner sådant af nöden. Kallelse till sammanträde bör ock utfärdas, då tio eller flere af fullmäktige med uppgift om anledningen skriftligen därom anhålla.

Sammanträde skall jämväl hållas, då öfverståthållareämbetet det äskar för behandling af uppgifvet ärende.

§ 20.

Kallelse till sammanträde skall genom ordförandens försorg skriftligen utfärdas och senast dagen förut, så vidt möjligt är, en hvar full-

mäktig delgifvas. Åtta dagar före sammanträdet, eller, där saken ej tål sådant uppskof, minst tre dagar förut bör ock tillkännagifvande därom, med uppgift å ärenden, som skola förekomma, införas i den tidning, hvaruti öfverståthållareämbetets kungörelser vanligen intagas.

Skriftlig underrättelse om sammanträdet skall senast dagen förut meddelas öfverståthållareämbetet.

§ 24.

Vid fullmäktiges sammanträden föres protokoll, som vid näst därpå följande sammanträde justeras, så vida icke fullmäktige uppdraga åt ordföranden, jämte två eller flere ledamöter, att å dag dessförrinnan justeringen verkställa.

Stadsfullmäktiges beslut skola, så snart de blifvit justerade, skriftligen delgifvas öfverståthållareämbetet.

Det justerade protokollet skall å förut kungjord dag offentligen uppläsas; hvarjämte en kort uppgift om de vid sammanträdet fattade hufvudsakliga beslut samtidigt införas i den tidning, hvaruti öfverståthållareämbetets kungörelser vanligen inflyta.

§ 32.

Beslut, som öfverståthållareämbetets pröfning underställas, skola antingen oförändrade fastställas eller ogillas. Vägrar öfverståthållareämbetet sökt fastställelse, skall skäl därtill uppgifvas.

Uraktlåta stadsfullmäktige underställa något beslut i fråga, där underställning bort ske, äger öfverståthållareämbetet förbjuda verkställighet af beslutet.

I de fall, då öfverståthållareämbetet vägrar fastställelse eller förbjuder verkställighet, ankommer på stadsfullmäktige att afgöra, huruvida frågan skall Kungl. Maj:ts pröfning underställas.

§ 33.

Stadsfullmäktige utse bland sig högst tio personer att jämte ordföranden och vice ordföranden hos fullmäktige utgöra ett särskildt utskott, som har att med sin uppmärksamhet följa förvaltningen af stadens angelägenheter i alla riktningar; till fullmäktige göra framställningar och förslag, som i ett eller annat hänseende häraf kunna förmedlas; till föredragning bereda alla de ärenden för öfrigt, i hvilka

fullmäktige skola utlåtanden eller beslut meddela, samt å stadsfullmäktiges vägnar företrädesvis öfvervaka verkställigheten af fullmäktiges beslut. Detta beredningsutskott äger att från de under stadsfullmäktige lydande nämnder, afdelningar eller tjänstemän infordra de yttranden och upplysningar, som för ärendenas utredande äro af nöden, äfvensom att hos öfverståthållareämbetet omedelbart göra framställning om upplysningars infordrande från ämbetsmyndigheter, på sätt för stadsfullmäktige i § 28 medgifvet är.

Öfverståthållaren eller, där han är hindrad, underståthållaren är obetaget att öfvervara beredningsutskottets sammanträden samt att deltaga i öfverläggningarna, men ej i besluten.

Den hos stadsfullmäktige anstälde sekreterare tjänstgör ock i sådan egenskap hos beredningsutskottet.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1904; och skall det val af ordförande bland stadsfullmäktige, hvilket vid stadsfullmäktiges första därefter infallande sammanträde bör äga rum, gälla för tiden till första sammanträdet i april 1905.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 december 1903.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: ODELBERG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
VON FRIESEN och
VIRGIN.

Chefen för civildepartementet statsrådet Westring yttrade:

Genom nådig proposition den 19 december 1902 föreslog Eders Kungl. Maj:t 1903 års Riksdag att antaga ett propositionen bilagdt förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, afseende hufvudsakligen upphäfvande af föreskrifterna angående öfverståhållarens själfskrifvenhet såsom ordförande hos stadsfullmäktige och stadgande i stället, att stadsfullmäktige skulle äga själfva välja ordförande. I detta ärende tillät jag mig att till statsrådsprotokollet förstnämnda dag anföra följande:

Med anledning af Rikets Ständers den 12 februari 1858 gjorda framställning om granskning af de angående menighetsstyrelser, såväl i städerna som på landet, gällande författningar tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté för att utarbeta särskilda förslag i nämnda afseende. Uti det betänkande och förslag till, bland annat, förordningar om kommunalstyrelse på landet och i stad, som af kommittén afgafs den 31 oktober 1859, gjordes i fråga om ordförandeskapet hos stadsfullmäktige och magistraternas ställning inom kommunen icke någon åtskillnad mellan hufvudstaden och öfriga städer i riket, utan blefvo i sådant afseende föreslagna för alla städer gemensamma bestämmelser, enligt hvilka stadsfullmäktige skulle själfva bland sig utse ordförande och vederbörande magistrat dels vaka däröfver, att de af stadsfullmäktige fattade beslut bringades till verkställighet, dels ock utöfva öfverinseende öfver verkställigheten af dessa beslut äfvensom öfver förvaltningen.

Stockholms magistrat och borgerskapets äldste, hvilkas yttranden infordrades öfver detta förslag i de delar däraf, som voro afsedda att vinna tillämpning å hufvudstaden, instämde med kommittén i den åsikt, att kommunen själf och allena borde råda och besluta i angelägenheter, hvilka den ensamt rörde, men ansågo all inblandning från magistratens sida i kommunalstyrelsen otjänlig. Däremot förordades sådan ändring i förslaget, hvarigenom åt öfverståthållareämbetet inrymdes viss befogenhet i afseende på beslut och åtgärder af de nämnder, åt hvilka den egentliga förvaltningen och verkställigheten inom kommunen enligt magistratens och borgerskapets äldstes förslag borde uppdragas.

Uti det underdåniga yttrande, som den 30 december 1861 af öfverståthållareämbetet afgafs öfver kommittéförslaget, framhöll öfverståthållareämbetet behovet af samband mellan den kommunala och den administrativa myndigheten samt af inflytande från någon statsmyndighet på förvaltningen af hufvudstadens kommunalväsende, enär särskildt denna kommun ägde att disponera ej mindre stadens, än äfven statens medel, äfvensom delvis besluta i rena statsangelägenheter, och hemställde i anledning däraf öfverståthållareämbetet, att hufvudstadens magistrat måtte få i kommunalförvaltningen på det sätt deltaga, att bland dess lagfarne ledamöter delegerade af magistraten utsåges att taga säte och stämma i förvaltningsnämnderna. Därjämte hemställde öfverståthållareämbetet, att öfverståthållaren, i likhet med hvad i kommunalkommitténs förslag till förordning om landsting föreslagits i afseende på Kungl. Maj:ts befallningshafvande, måtte förklaras berättigad att öfvervara stadsrepresentationens sammanträden och deltaga i dess öfverläggningar, men ej i besluten.

Vid underdånig föredragning den 23 maj 1862 af frågan om förändrade kommunalstadganden för Stockholms stad framhöll vederbörande departementschef att, då Stockholms stad i allmänhet betraktades såsom ett län för sig, och då i den för landstingen utfärdade nådiga förordning blifvit åt Kungl. Maj:t förbehållen rättighet att utse landstingens ordförande, samt då öfverståthållaren i Stockholm, såsom ordförande bland magistraten och borgerskapets äldste, dittills ägt att leda öfverläggningarna inom den från ålder för stadens flesta kommunala angelägenheter befintliga styrelse, så torde i anledning däraf och med afseende jämväl å den ställning i förhållande till kommunen, som vore öfverståthållaren tillagd i gällande instruktioner och reglementen för flera bland de styrelser, direktioner och nämnder, hvilka haft närmaste vården af kommunens angelägenheter dittills sig anförtrodd, det vara lämpligt bestämma, att bland stadsfullmäktige ordet skulle föras af öfverståthållaren, när han tillstädes vore, med rätt för honom att i öfverläggningarna, men ej i besluten deltaga. Ett ytterligare skäl för ett slikt bestämmande förefunnnes, enligt departementschefens tanke, däruti, att vården om de kommunala angelägenheterna i Stockholm hade för det allmänna en särskild vikt och betydelse, icke blott därigenom att i Stockholm, såsom rikets hufvudstad, landets regering hade sitt säte, utan ock i följd däraf, att där befunnnes en icke ringa del af statens egendom, äfvensom i det förhållande att, genom särskilda anordningar för beredande af biträde åt öfverståthållaren vid utöfningen af hans ämbete, vore afsedt att lämna ämbetets innehafvare tid och tillfälle att åt de kommunala angelägenheterna ägna en större uppmärksamhet och mera odelad omtanke.

I öfverensstämmelse med denna af departementschefen uttalade uppfattning blef i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 stadgad i § 18, att ibland stadsfullmäktige ordet skulle föras af öfverståthållaren, när han vore tillstädes, med rätt för honom att deltaga i öfverläggningarna, men ej i besluten, samt i § 33, att stadsfullmäktige skulle utse ibland sig högst tio personer att, jämte öfverståthållaren och vice ordföranden hos fullmäktige, utgöra ett beredningsutskott, hvilken senare bestämmelse tillämpats så, att öfverståthållaren inom detta utskott intager enahanda ställning som, på sätt nyss angifvits, tillagts honom bland stadsfullmäktige.

I underdånig skrifvelse den 11 november 1901 hade Stockholms stadsfullmäktige hemställt om ändring i dessa föreskrifter och därvid anført hufvudsakligen följande.

Fråga om ändring af föreskrifterna angående öfverståthållarens

själfskrifna ordförandeskap i stadsfullmäktige hade upprepade gånger varit föremål för såväl stadsfullmäktiges som Riksdagens öfverläggningar, men af olika skäl hade ändringsförslagen dittills icke vunnit bifall hvarken inom rikets eller stadens representation. Inom stadsfullmäktige hade emellertid den uppfattningen, att stadsfullmäktige i rikets främsta kommun borde med afseende på rätten att välja ordförande likställas med stadsfullmäktige i öfriga rikets städer, där stadsfullmäktige väljas, allt mera gjort sig gällande; och då emot den ifrågasatta ändringen inom Riksdagen med styrka framhållits, att det icke vore skäl att i förevarande hänseende ändra gällande lag, då önskan därom icke blifvit framställd af den, saken närmast rörde, eller stadsfullmäktige själfva, hade stadsfullmäktige funnit sig böra hos Eders Kungl. Maj:t göra underdånig framställning i ämnet.

Till stöd för sin i sådant hänseende gjorda hemställan åberopade stadsfullmäktige hvad Riksdagens lagutskott vid olika tillfällen i detta afseende anført. Sålunda hade lagutskottet vid 1869 års riksdag yttrat, bland annat, att föreskriften, att öfverståthållaren, när han vore tillstädes, skulle föra ordet, icke syntes betingad af några för hufvudstaden egendomliga förhållanden. Om ändamålet med inrättandet af hufvudstadens kommunalrepresentation endast varit det att af denna bilda en rådgifvande församling, hvilken öfverståthållaren ägde sammankalla för att med henne ingå i rådplägingar om medlen att befordra kommunens ekonomiska väl, hade det varit i sin ordning, att ordförandeplatsen blifvit honom tillerkänd. Sådan vore likväl icke denna institution; den vore en inom lagliga gränser beslutande församling, bildad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de principer för den kommunala själfstyrelsen, som genom förordningen den 21 mars 1862 vunnit tillämpning i fråga om rikets öfriga städer. En anordning, hvarigenom ordförandeskapet för Stockholms stadsfullmäktige förbehållits öfverståthållaren, såsom sådan, syntes därför föga förenlig med institutionens idé.

Enligt §§ 31 och 49 af ifrågavarande förordning ankomme det på öfverståthållareämbetet dels att, efter underställning, antingen fastställa eller ogilla vissa hos stadsfullmäktige fattade beslut, dels ock att upptaga och afgöra besvär öfver fullmäktiges beslut i stadens gemensamma angelägenheter. Den pröfning, som sålunda tillkomme öfverståthållaren, utgjorde ett särdeles viktigt skäl till att vidtaga den föreslagna förändringen; ty utom det att öfverståthållaren under närvarande förhållande ganska lätt kunde blifva försatt i en skef ställning, ägnad att framkalla missförstånd och mistydingar, borde ej heller förbises,

att det äfven strede mot andan af vår lagstiftning i öfrigt att låta samma ärende i två instanser af samma person handläggas, hvilket därför borde, så vidt möjligt vore, undvikas.

Lagutskottet vid 1900 års riksdag hade för sin del till alla delar instämt i dessa uttalanden och erinrat först, att äfven 1898 års lagutskott, som afstyrkt väckt förslag om ändring i förevarande syfte af Stockholms kommunalförordning, likväl erkänt såsom obestridligt, att den för Stockholm gällande bestämmelsen om en själfskrifven ordförande i stadsfullmäktige icke stode i öfverensstämmelse med den våra kommunallagar eljest genomgående själfstyrelseprincipen, hvilken beträffande öfriga städer tagit sig ett uttryck, bland andra, uti den kommunalrepresentationen tillerkända rätt att själf och inom sig utse den, som skulle leda dess förhandlingar. Då denna princip, fortsatte 1900 års lagutskott, icke vore ett blott teoretiskt hugskott, utan framgått ur historiens erfarenheter, så låge i principens rätta tillämpning äfven en förvissning om att därigenom vunnes betydelsefulla praktiska fördelar af såväl allmänna som mera enskild natur. Vid viktiga tillfällen kunde det mången gång till och med gestalta sig så, att det för kommunen blefve ett lifsintresse, att den person, som skulle representera euheten och ledningen i kommunalförvaltningen, vore efter kommunalrepresentationens val framgången ur dess egna led. Af dessa skäl och då det ej borde på allvar kunna ifrågasättas, att Stockholms stadsfullmäktige mer än andra kommunala representationer skulle sakna utsikter att inom sig finna någon lämplig ordförande, hade lagutskottet ansett den ifrågasatta lagändringen vara för Stockholms kommun gagnelig.

Men den nuvarande anordningen förryckte, enligt utskottets uppfattning, äfven den ställning, som jämlikt sakens natur och lagens mening den administrativa myndigheten å sin sida skulle intaga i förhållande till kommunalrepresentationen.

Fullgörandet af öfverståthållarens rätt och plikt att i viktiga frågor, som berörde hans ämbetsutöfning, vid öfverläggningarna i stadsfullmäktige göra sin uppfattning gällande måste nämligen blifva illusorisk i följd af bestämmelsen, att han tillika samtidigt skulle tjänstgöra som fullmäktiges ordförande. Öfverståthållarens befattning med ärendena under fullmäktiges sammanträden hade äfven inskränkt sig till att leda förhandlingarna, därvid han enligt häfdvunnet bruk, som hade goda skäl för sig, icke yttrat sin egen mening. Under sådana förhållanden kunde öfverståthållaren lätt vänta att mötas af ogillande, i fall han hos fullmäktige framförde sin egen åsikt i någon angelägenhet, enär han i och genom fullgörandet af sitt statsämbetes skyldigheter i

detta afseende bröte emot de i fullmäktiges ögon ännu viktigare förpliktelser, som ordförandeskapet enligt häfdvunnet bruk pålade honom. Sedan lagutskottet därefter framhållit, att öfverståhållarens dubbelställning framträdde såsom icke mindre skef vid utöfvandet af hans pröfningsrätt i afseende å de beslut af stadsfullmäktige, hvilka genom underställning eller besvär till honom hänskötes, fäste utskottet uppmärksamheten därpå, att någon anledning icke finnes att befara, att upphörandet af denna dubbelställning skulle medföra pröfningsrättens oriktiga eller ovisliga begagnande.

Man syntes, sade lagutskottet, i sådant afseende icke äga rättighet att utan vidare antaga, att särskildt inom förevarande förvaltningsområde den administrativa myndigheten skulle, ställd på sin rätta plats, missbruka sin pröfningsrätt. Och allraminst borde i detta afseende kunna dragas obestämda slutsatser däraf, att samarbetet mellan öfverståhållaren och kommunalrepresentationen ditintills med den nuvarande ordningen varit godt. Ty detta hade väl närmast berott på öfverståhållarens personlighet, och ingen torde föreställa sig, att de män, hvilka sedan den nya kommunallagens tillkomst beklädt öfverståhållareämbetet, skulle under andra förhållanden vållat staden några synnerliga bekymmer genom mindre skickligt utöfvande af sin lagstadgade myndighet.

Sedan lagutskottet slutligen framhållit, att den i detta ämne ofta framförda invändningen, att Stockholms stad vore i territoriellt afseende att likställa med ett län, hvars representation, landstinget, ej ägde utse sin ordförande, såväl i formellt som i sakligt afseende saknade all befogenhet, yttrade utskottet, att denna fråga uppenbarligen hörde till dem, som städse återkomme, till dess de vunnit sin lösning, och att det ej syntes kunna vara annat än önskligt, att förevarande angelägenhet ordnades, innan författningens anmärkta bristfällighet hunnit gifva anledning till ännu mera framträdande förhållanden.

Då hvad sålunda blifvit anfördt för den ifrågasatta reformen syntes stadsfullmäktige vara principiellt riktigt och reformen enligt stadsfullmäktiges uppfattning vore för Stockholms kommun gagnelig, hade stadsfullmäktige anhållit, det täcktes Eders Kungl. Maj:t till Riksdagen aflåta proposition angående ändrad lydelse af förordningen den 23 maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af stadsfullmäktige antaget förslag.

Enligt detta förslag skulle § 18 ändras så, att stadsfullmäktige skulle årligen bland sig välja såväl ordförande som vice ordförande, om hvilka val dock underrättelse skulle till öfverståhållareämbetet insändas. Vidare skulle § 15, förutom en af förslaget i öfrigt nödvändig-

gjord redaktionsändring, erhålla ett tillägg, enligt hvilket öfverståthållaren eller, där han vore hindrad, underståthållaren skulle äga vara tillstädes vid stadsfullmäktiges sammanträden och i öfverläggningarna, men ej i besluten, deltaga. Uti § 19, som gifver öfverståthållaren rätt att mellan de ordinarie sammanträdena sammankalla stadsfullmäktige, så ofta han finner sådant af nöden, skulle ordet »öfverståthållaren» utbytas mot ordet »ordföranden». Slutligen innehöll förslaget sådan ändring af § 33, att beredningutskottet skulle bestå af tio stadsfullmäktige jämte ordföranden och vice ordföranden hos fullmäktige, men att det skulle vara öfverståthållaren obetaget att öfvervara beredningsutskottets sammanträden och deltaga i öfverläggningarna, men ej i besluten.

Denna stadsfullmäktiges framställning hade till Eders Kungl. Maj:ts öfverlämnats af öfverståthållareämbetet med underdånig skrifvelse den 31 december 1901, däri ämbetet till en början anförde, att genom införande i förordningen den 23 maj 1862 af bestämmelsen, att öfverståthållaren skulle vara ordförande hos stadsfullmäktige och ledamot af beredningsutskottet, blifvit för hufvudstaden, likasom för öfriga svenska kommuner, i lag stadgad en inskränkning i dess kommunala själfstyrelse. Jämfördes emellertid denna inskränkning med det sätt, hvarpå genom Kungl. Maj:ts nådiga förordning om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 öfriga städers rätt i afseende å själfstyrelsen blifvit begränsad, och toges därvid i behörigt betraktande, att i samma förordning blifvit åt magistraten uppdraget icke blott att öfvervaka verkställigheten af stadsfullmäktiges beslut utan äfven att så till vida pröfva giltigheten af desamma att, därest besluten befundes stridande mot gällande författningar eller särskilda föreskrifter eller underställning, där den bort äga rum, underlåtits, magistraten vore pliktig att vägra handräckning till deras verkställighet, framträdde oförtydligt den vida förmånligare ställning, som hufvudstaden i berörda afseende intoge, och i huru ringa mån den kommunala friheten i hufvudstaden befundes begränsad.

Sedan öfverståthållareämbetet därefter lämnat en redogörelse för hufvuddragen af några andra länders lagstiftning rörande städernas styrelseformer, har ämbetet i anledning af stadsfullmäktiges framställning anförde följande.

Till stöd för den underdåniga framställningen hade stadsfullmäktige hufvudsakligen åberopat hvad af Riksdagens lagutskott blifvit vid olika tillfällen rörande denna fråga anfördt och bland de såsom ur principiell synpunkt viktigaste skälen för förändringen framhållit den enligt §§ 31 och 49 kommunalförordningen öfverståthållaren tillkommande pröf-

ning af vissa hos stadsfullmäktige fattade beslut. I afseende därå erinrade öfverståthållareämbetet att, om äfven det måste medgifvas, att den formella behandlingen af ärenden hos stadsfullmäktige skulle kunna föranleda svårigheter vid den inom öfverståthållareämbetet sedermera förekommande pröfningen för fastställelse af stadsfullmäktiges beslut, torde det likväl vara uppenbart att, om öfverståthållaren i egenkap af stadsfullmäktiges ordförande nödgats med klubbslag befästa ett beslut, som han ansett vara af beskaffenhet, att det icke bort fattas, denna omständighet icke vore för honom bindande vid pröfning af frågan, huruvida beslutet borde fastställas eller icke. Dylika olägenheter eller svårigheter af formell art syntes visserligen kunna upptäckas, men de torde säkerligen kunna i praktiken undvikas.

Vidare hade vid upprepade tillfällen under denna frågas behandling såsom skäl för den ifrågasatta förändringen framhållits, att det icke vore representanterna för rikets främsta kommun värdigt att i afseende på rätten att välja ordförande vara olikställda med stadsfullmäktige i öfriga rikets städer. Härvid borde likväl erinras, att likasom något tvifvel icke kunde råda om hufvudstadens nuvarande stadsfullmäktiges förmåga och goda vilja att bland sina ledamöter utse en för ordförandeplatsen lämplig person, det lika litet torde kunna gifvas någon säkerhet för, att valen till stadsfullmäktige framdeles skulle ske med samma omsorg och urskillning som dittills, och att icke de tider kunde komma, då bland stadsfullmäktige bildats partier, mellan hvilka stridigheter skulle uppstå och föras med lidelsefull häftighet, särskildt vid de tillfällen, då det gällde val af den person, som skulle intaga den främsta platsen inom kommunalrepresentationen. Om och när en dylik tvedräktens och splitets tid komme, torde måhända den reform, som nu syntes för mången naturlig och önskvärd, komma att föranleda missnöje och beklagande.

Bestämmelserna om öfverståthållarens ordförandeskap hos stadsfullmäktige och hans insättande såsom ledamot af deras beredningsutskott samt föreskriften om infordrande af stadsfullmäktiges yttrande angående föreslagna nya eller förändrade ordningsföreskrifter för hufvudstaden hade tydligen haft till syfte att i fråga om hufvudstadens styrelse åt ärendenas gång bereda största möjliga trygghet samt förekomma slitningar genom att vid möjligen skiljaktiga åsikter hos municipalstyrelsen och den administrativa myndigheten bereda tillfälle till jämkning och samförstånd redan under frågornas förberedande behandling. Öfverståthållareämbetet vore också i tillfälle att vitsorda, hurusom dessa myndigheter alltsedan kommunalförordningen för Stockholm börjat tillämpas

kunnat enigt samverka för hufvudstadens väl såsom det gemensamma målet. För öfverståthållareämbetet hade det med afseende å dess åliggande att pröfva och fastställa stadsfullmäktiges beslut medfört en ostridig förmån, att ämbetets innehafvare varit i tillfälle att erfara skälen för och emot de förslag, som blifvit dragna under stadsfullmäktiges pröfning, samt att följa öfverläggningarna med den uppmärksamhet, som af en ordförande måste däråt ägnas i vida högre grad än af en åhörare, som ägde rätt att deltaga i öfverläggningarna, men ej i besluten. Det kunde däremot befaras att, därest genom en ändring af gällande bestämmelser detta samarbete skulle komma att upphöra, olika uppfattningar hos den beslutande och fastställande myndigheten kunde föranleda ej blott svårigheter vid pröfningen af vissa stadsfullmäktiges beslut, utan äfven vägran af fastställelse med därpå förorsakade besvär, förklaringar och utlåtanden jämte flera åtgärder, hvilka kunde åstadkomma söndring, där enighet borde vara rådande. Öfverståthållareämbetet hade icke heller kunnat finna, att nu gällande anordning medfört någon skada eller olägenhet för kommunen, liksom ämbetet trodde sig kunna försäkra, att rätten att fritt besluta inom lagens gränser aldrig blifvit kränkt samt att yttrandefriheten behörigen respekterats. Det nuvarande systemet vore sålunda grundadt på sam- och växelverkan mellan de två myndigheter, som hade sig hufvudstadens administration anförtrodd. Denna förbindelse mellan de olika myndigheterna uppehölls enligt den nuvarande anordningen för Stockholm genom öfverståthållarens samarbete med stadsfullmäktige och deras beredningsutskott, under hvilket tillfälle gäfves att efter pröfning sammanjämka olika meningar, men öfverståthållareämbetet befarade, att detta samarbete, som enligt vunnen erfarenhet ländt de båda myndigheterna till ömsesidig båtad, skulle genom nu begärda förändringar i kommunalförordningen i hög grad förringas.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt ansåge sig öfverståthållareämbetet sakna tillräcklig anledning att till nådigt bifall förorda stadsfullmäktiges ifrågavarande framställning. Skulle emellertid Eders Kungl. Maj:t finna öfverståthållarens ordförandeskap hos stadsfullmäktige och hans ledamotskap af beredningsutskottet böra upphöra, hemställde ämbetet, att Eders Kungl. Maj:t behagade i sammanhang med därpå betingade lagförändringar taga i nådigt öfvervägande behovet af att i kommunalförordningen för Stockholm blefve, utöfver hvad stadsfullmäktige föreslagit, införda jämväl andra bestämmelser, genom hvilka det nödvändiga sambandet mellan hufvudstadens administrativa myndighet och dess kommunalrepresentation bibehölles.

Med anledning af denna hemställan hade dåvarande chefen för civildepartementet anmodat öfverståthållareämbetet att till Eders Kungl. Maj:t inkomma med underdånigt yttrande rörande de särskilda bestämmelser, som, därest omförmälda ordförandeskap och ledamotskap skulle komma att upphöra, syntes öfverståthållareämbetet bära i kommunalförordningen införas för att bibehålla sambandet mellan hufvudstadens administrativa myndighet och dess kommunalrepresentation.

Öfverståthållareämbetet, som åt särskilde kommitterade uppdragit frågans utredning, hade till Eders Kungl. Maj:t med underdånig skrifvelse den 29 mars 1902 öfverlämnat ett af kommitterade afgifvet förslag till de särskilda bestämmelser, som under förutsättning af bifall till de af stadsfullmäktige ifrågasatta ändringar borde meddelas i kommunalförordningen utöfver dem, om hvilka stadsfullmäktige gjort framställning; och åberopade öfverståthållareämbetet såsom eget underdånigt yttrande det af kommitterade afgifna betänkande.

I detta betänkande erinrade kommitterade först, att i följd af stadgandet om öfverståthållarens själskrifna ordförandeskap hos stadsfullmäktige, och då öfverståthållaren icke allenast jämlikt 33 § i kommunalförordningen varit ledamot af stadsfullmäktiges beredningsutskott utan äfven därstädes från början af kommunalförordningens tillkomst alltjämt fört ordet, han dittills haft till åliggande och varit i tillfälle att med särskild uppmärksamhet följa verkställigheten af stadsfullmäktiges beslut och förvaltningen af kommunens gemensamma angelägenheter. I händelse stadsfullmäktiges framställning bifölles och den ifrågasatta förändringen genomfördes, borde på samma gång i kommunalförordningen införas ett stadgande, som tydligen utmärkte, att förändringen lämnade öfverståthållarens skyldighet att ägna sin uppmärksamhet åt kommunens angelägenheter oberörd, så att hans makt-påliggande ämbetsplikt i detta hänseende kvarstode såsom gällande med oförminskad kraft och i lika hög grad efter förändringen som före densamma. Genom ett stadgande i omförmälda syfte förekommes, att förändringens innebörd och räckvidd missförstodes eller blefve föremål för skiljaktiga meningar. Stadgandet förringade icke i något hänseende hufvudstadens invånares lagfästa rätt till själfstyrelse och vore ägnadt att underlätta en för hufvudstaden fördelaktig samverkan emellan öfverståthållaren å ena samt å andra sidan stadsfullmäktige, beredningsutskottet, nämnderna och stadens tjänstemän, af hvilka senare öfverståthållaren borde säkrare kunna påräkna tillbörligt tillmötesgående, om hans ifrågavarande ämbetsplikt funnes uttryckt i kommunalförordningen, än om den där saknades. Stadgandet tillgodosåge slutligen de anspråk,

som från det allmännas sida skäligen kunde framställas i syfte att be-
trygga statens viktiga intressen i hufvudstaden.

Som § 5 i kommunalförordningen för Stockholm innehölle före-
skrifter om verkställigheten och förvaltningen, syntes det föreslagna
stadgandet lämpligast böra tilläggas samma § såsom ett fjärde moment.

Vidare anförde kommitterade, att stadsfullmäktige uti 19 § af kom-
munalförordningen för Stockholm, hvilken § föreskrefve, att stadsfull-
mäktige skulle sammanträda å första helgfria dag i februari, april, juni,
oktober och december månader samt däremellan så ofta öfverståthålla-
ren funne sådant af nöden, föreslagit en ändring, hvarigenom öfver-
ståthållaren skulle frånhändas all rätt att påkalla sammanträde med
stadsfullmäktige. Då det torde vara af synnerlig vikt, att stadsfull-
mäktige sammanträdde, jämväl när öfverståthållaren det äskade, hvilket
för öfrigt vore analogt med föreskriften i förordningen om kommunal-
styrelse i stad § 34, hemställdes att, i händelse § 19 erhöle den orda-
lydelse, stadsfullmäktige föreslagit, ett moment måtte läggas till para-
grafan af innehåll, att sammanträde skulle hållas, jämväl då öfver-
ståthållaren det äskade för behandling af uppgifvet ärende.

Därest det själfskrifna ordförandeskapet upphörde, hemställde kom-
mitterade vidare, att i kommunalförordningen för Stockholm måtte infö-
ras, att öfverståthållaren skulle skriftligen underrättas om stadsfullmäk-
tiges sammanträden. En dylik föreskrift saknades och hade dittills
 varit obehöflig, enär öfverståthållaren själf utsatte tiden för samman-
trädena. På grund häraf, och i likhet med hvad som i förordningen
 om kommunalstyrelse i stad § 35 stadgades, föresloges, att § 20 i kom-
munalförordningen för Stockholm erhöle ett tillägg i detta syfte.

Såsom ordförande hade öfverståthållaren bestämt tid för samman-
trädena och därvid kunnat afpassa tiden med hänsikt till ledighet från
 andra ämbetsgöromål, så att han varit oförhindrad att i regeln bevista
 sammanträdena, hvarigenom han varit satt i tillfälle att regelbundet kunna
 följa ärendenas behandling och taga kännedom om stadsfullmäktiges
 beslut. Efter upphörandet af själfskrifvenheten vore det icke säkert,
 att den valde ordföranden vid utsättande af sammanträdena toge hän-
 syn därtill, att öfverståthållaren vore oförhindrad tillstädeskomma.
 Men det torde vara af vikt, att besluten under alla förhållanden brin-
 gades till hans kännedom. På det att sådant alltid måtte ske, före-
 sloge kommitterade införande i kommunalförordningen för Stockholm
 af ett med § 43 i förordningen om kommunalstyrelse i stad angående
 delgifvandet af stadsfullmäktiges beslut öfverensstämmande stadgande,
 som syntes lämpligen kunna inskjutas i § 24.

I § 47 af förordningen om kommunalstyrelse i stad stadgades, att magistraten skulle vägra handräckning till verkställighet af beslut, i händelse underställning, där den bort äga rum, uraktlåtits. Något sådant stadgande funnes icke i Stockholms kommunalförordning, sannolikt af det skäl, att öfverståhållaren ansetts, såsom ordförande hos stadsfullmäktige och ledamot af beredningsutskottet, kunna utöfva tillräcklig och verksam kontroll därå, att underställning skedde i de fall, där den vore föreskrifven. Om den ifrågasatta förändringen genomfördes och öfverståhållarens omförmälda ordförandeskap och ledamotskap upphörde, ansåge kommitterade, att öfverståhållareämbetet borde berättigas att, i likhet med magistraterna i rikets öfriga städer, förbjuda verkställighet af icke behörigen underställt beslut. Af sådan anledning föresloge kommitterade, att § 32 i kommunalförordningen för Stockholm måtte erhålla en i sådan riktning ändrad lydelse.

Uti infordradt, den 24 september 1902 afgifvet, underdånigt yttrande hade stadsfullmäktige förklarat sig ej hafva någon erinran att göra mot kommitterades förberörda förslag till ändringar i kommunalförordningen för Stockholm, men hade, med afseende å motiveringen till det föreslagna tillägget till § 5 i kommunalförordningen, framhållit, att ifrågavarande tilläggsstadgande icke finge anses innebära någon utvidgad bestämmanderätt för öfverståhållaren med afseende å kommunens angelägenheter, utöfver hvad i gällande författningar redan funnes stadgad.

För egen del ansåg jag, att det icke torde kunna förnekas, att det låge en viss oegentlighet i det förhållandet, att stadsfullmäktige i Stockholm icke i likhet med motsvarande representationer i de andra städerna själfva utsåge sin ordförande. Det syntes mig därför, som om den önskan att vinna ändring därutinnan, hvilken vid upprepade tillfällen kommit i dagen och som tagit sig uttryck i en framställning från stadsfullmäktige, borde vinna afseende, därest ej omständigheter förelåge, som utgjorde hinder däremot. Hvad i ärendet förekommit syntes mig icke gifva vid handen, att sådant hinder förefunnes. Att det vore önskvärdt, att ett visst samband funnes emellan den administrativa och de kommunala myndigheterna vore gifvet. Men detta samband syntes mig skola kunna fullt så väl, om icke bättre, upprätthållas, därest öfverståhållaren bereddes möjlighet att, befriad från ordförandeskapet, deltaga i förhandlingarna i alla hos stadsfullmäktige förekommande ärenden. Genom en sådan anordning finge han ett rikt tillfälle att göra sin sakkunskap och sitt inflytande gällande, under det

att hans ledning från ordförandeplatsen måste vara af hufvudsakligen formell art. Vål att märka vore vidare, att genom stadgandet därom, att stadsfullmäktiges beslut skulle i vidsträckt omfattning underställas öfverståhållareämbetets pröfning, en synnerligen effektiv kontroll å stadsfullmäktiges verksamhet förefunnes. Genom de föreskrifter, som den utaf öfverståhållareämbetet tillsatta kommittén föreslagit och hvilka jämväl stadsfullmäktige för sin del förordat, hade ytterligare garanti vunnits för en väl afvägd samverkan mellan den administrativa myndigheten och den kommunala representationen.

I anledning af Eders Kungl. Maj:ts omförmälda nådiga proposition hemställde uti afgifvet utlåtande lagutskottet utan skiljaktighet, att Riksdagen måtte antaga det i propositionen innefattade lagförslaget; men sedan, vid ärendets företagande till behandling, Kamrarna stannat i olika beslut, i det att Första Kammaren med 49 röster mot 42 röster beslöt att afslå utskottets hemställan, men Andra Kammaren utan diskussion eller votering godkände samma hemställan, anmälde Riksdagen i skrifvelse den 4 mars 1903, att frågan för den riksdagen hade förfallit.

Redan under samma år upptogs emellertid frågan ånyo af Stockholms stadsfullmäktige. I öfverensstämmelse med beslut, som af stadsfullmäktige fattats med 66 röster mot 17, hafva nämligen fullmäktige uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd, af öfverståhållareämbetet med underdånig skrifvelse den 6 juli innevarande år öfverlämnad skrift, under åberopande af de skäl, som upprepade gånger blifvit anförda till stöd för den meningen, att Stockholms stadsfullmäktige måtte, i likhet med hvad förhållandet är i rikets öfriga städer, själfva utse sin ordförande, i underdånighet anhållit, det täcktes Eders Kungl. Maj:t till 1904 års Riksdag aflåta proposition om ändrad lydelse af §§ 5, 15, 18, 19, 20, 24, 32 och 33 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm i öfverensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts vid 1903 års riksdag därom afgifna proposition; och har öfverståhållareämbetet för egen del endast uttalat, att enligt ämbetets mening i förevarande hänseende några ändrade förhållanden icke inträdt, sedan Eders Kungl. Maj:t till Riksdagen aflät nådig proposition i ämnet.

På sätt jag vid föredragningen den 19 december 1902 inför Eders Kungl. Maj:t af denna fråga yttrade, synes det mig innebära en oegentlighet, att Stockholms stadsfullmäktige icke i likhet med stadsfullmäk-

tige i rikets öfriga städer äga själfva utse sin ordförande; och på skäl, som jag då anförde, anser jag icke några nämnvärda olägenheter skola följa af en förändring härutinnan, utan tvärtom vissa fördelar däraf vara att förvänta. Då nu Stockholms representation för andra gången och med väsentligen ökad majoritet gjort framställning om att i förevarande hänseende blifva likställd med representationerna i öfriga städer, anser jag denna framställning icke böra af Eders Kungl. Maj:t afvisas. För ett förnyadt förslag till Riksdagen hämtar jag ytterligare stöd däraf, att vid frågans behandling under sistlidna riksdag Första Kammarens beslut om afslag fattades med endast några få rösters majoritet samt Andra Kammaren utan votering biföll förslaget.

Jag får alltså i underdånighet hemställa, att förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, af samma lydelse som det af Eders Kungl. Maj:t för 1903 års Riksdag framlagda förslaget, måtte till näst sammanträdande Riksdag till antagande öfverlämnas.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder bifalla med förordnande, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

G. F. Edelstam.